

کنکور +

اقتصاد

■ قابل استفاده

■ داوطلبان کنکور ۹۸

■ دانش‌آموزان سال دهم

■ رشته‌های ادبیات و علوم انسانی - علوم و معارف اسلامی

مؤلف: سید مجتبی روشن

دبیر مجموعه و ناظر علمی: اصغر حجازیان

به نام خداوند عشق و زیبایی

«مقدمه مؤلف»

تقدیم به آن‌هایی که زندگی را در راه علم و علم را در راه آرامش انسان‌ها صرف کرده‌اند و در این راه سخت از حریم اخلاق، خارج نشدند.

درود بر تمام دانش‌پژوهان عزیز، و معلمان محترم و داوطلبان کنکور انسانی؛ کتاب «کنکور پلاس اقتصاد» شامل دو بخش کلی است: یکی درس‌نامه کامل و دیگر پرسش‌های چهارگزینه‌ای تألیفی و کنکور فراوان. در پایان هر بخش، آزمون یادآوری و تکمیلی برای دوره پیش شده که اغلب پرسش‌های ترکیبی است و متناسب با تیپ کنکورهای سال‌های اخیر، (برای تسلط کامل و نیز آمادگی بهتر در کنکورها). امید است با مطالعه دقیق این کتاب سهم کوچکی در موفقیت شما عزیزان داشته باشم.

«اقتصاد» و اولویت آن در زندگی بشر به ویژه در شرایط کنونی بر هیچ‌کس پوشیده نیست. امیدوارم این اثر در آگاهی بخشی و دستیابی نسل جوان به سطوح بهتر زندگی، مؤثر باشد و فردایی پرافتخار پیش روی ایرانیان باشد.

بر خود لازم می‌دانم که از استاد آقای اصغر حجازیان که نهایت محبت و راهنمایی‌ها را در تألیف این مجموعه انجام دادند تشکر کنم، هم‌چنین از سرکار خانم فیروزه مرادی برای زحمات زیادی که در حروف‌چینی و غلط‌گیری این مجموعه داشته و نیز از سایر همکاران واحد حروف‌چینی، سپاسگزارم.

«هرگاه خداوند تو را لب پرتگاهی از مشکلات زندگی هدایت کرد

به او اعتماد کن، زیرا

یا تو را در آغوش خواهد گرفت

یا پرواز را به تو خواهد آموخت»

مؤلف: سیدمجتبی روشن

فهرست

درآمد ملی	۵۱
محاسبه تولید کل جامعه	۵۱
شاخص‌های نسبی	۵۲
محاسبه به قیمت جاری و قیمت ثابت	۵۲
پرسش‌های چهارگزینه‌ای فصل چهارم	۵۵
پاسخ‌نامه تشریحی فصل چهارم	۷۴
آزمون تکمیلی دوره‌ای (۱) بخش اول	۸۷
پاسخ آزمون (۱)	۹۰
آزمون تکمیلی و دوره‌ای (۲) بخش اول	۹۲
پاسخ آزمون (۲)	۹۷

بخش دوم: نهادهای پولی و مالی ۱۰۱

فصل اول: پول ۱۰۲

تاریخچه پول	۱۰۲
پول فلزی	۱۰۲
پول کاغذی	۱۰۲
پول ثبتي - تحریری	۱۰۳
پول الکترونیکی و مجازی	۱۰۳
پشتوانه پول	۱۰۳
وظایف پول	۱۰۳
قدرت خرید پول	۱۰۴
تورم	۱۰۴
نقدینگی	۱۰۴
پرسش‌های چهارگزینه‌ای فصل اول	۱۰۵
پاسخ‌نامه تشریحی فصل اول	۱۱۲

فصل دوم: بانک ۱۱۶

اعتبار	۱۱۷
انواع بانک	۱۱۷
سپرده و انواع آن	۱۱۸
وام‌دهی بانک	۱۱۸
اسناد اعتباری	۱۱۸
فعالیت مختلف بانک‌ها	۱۱۹
نظام بانکی بدون ربا	۱۱۹
انواع عقود اسلامی	۱۱۹

بخش اول: آشنایی با اقتصاد ۷

فصل اول: اقتصاد چیست؟ ۸

منابع و امکانات	۸
مسئله اقتصادی	۸
مسئله انتخاب	۸
تعریف علم اقتصاد	۹
موضوعات علم اقتصاد	۹
اقتصاد و آموزه‌های اسلامی	۹
چند مفهوم اولیه	۹
انواع کالاها	۹
بازیگران و فعالان عرصه اقتصاد	۱۰
پرسش‌های چهارگزینه‌ای فصل اول	۱۱
پاسخ‌نامه تشریحی فصل اول	۱۵

فصل دوم: تولید ۱۸

تولیدکنندگان	۱۸
عوامل تولید	۱۸
سازمان تولید	۱۹
هزینه‌های تولید	۱۹
درآمد و سود	۱۹
پرسش‌های چهارگزینه‌ای فصل دوم	۲۱
پاسخ‌نامه تشریحی فصل دوم	۲۵

فصل سوم: بازار ۲۸

بررسی رفتار اقتصادی مصرف‌کنندگان	۲۸
بررسی رفتار اقتصادی تولیدکنندگان	۲۹
تعادل و قیمت تعادلی	۳۰
انواع بازار	۳۱
پرسش‌های چهارگزینه‌ای فصل سوم	۳۲
پاسخ‌نامه تشریحی فصل سوم	۴۴

فصل چهارم: آشنایی با شاخص‌های اقتصادی ۴۹...

تولید ملی و اندازه‌گیری آن	۴۹
تولید ناخالص ملی و داخلی	۴۹
استهلاک	۵۰

فصل دوم: بودجه و امور مالی ۱۹۸

بودجه و مالیات دولت	۱۹۸
تعریف بودجه	۱۹۸
بودجه از آغاز تا پایان	۱۹۸
خزانه‌داری	۱۹۹
درآمدهای دولت	۱۹۹
تعریف مالیات	۲۰۰
پرداخت‌کننده و بار مالیات	۲۰۱
انواع مالیات‌ها	۲۰۱
انواع نرخ‌های مالیاتی	۲۰۲
هزینه‌های دولت	۲۰۴
پرسش‌های چهارگزینه‌ای فصل دوم	۲۰۶
پاسخ‌نامه تشریحی فصل دوم	۲۱۹
آزمون تکمیلی و دوره‌ای (۴) بخش چهارم	۲۲۶
پاسخ آزمون (۴)	۲۳۱

بخش پنجم: اقتصاد جهان و ایران ۲۳۳

فصل اول: اقتصاد بین‌الملل ۲۳۴

موانع گسترش تجارت بین‌الملل در گذشته	۲۳۴
تاجر و تجارت بین‌الملل	۲۳۵
چرا دولت‌ها به تجارت روی می‌آورند؟	۲۳۵
مزیت مطلق و مزیت نسبی	۲۳۵
آیا تجارت بین‌الملل دارای منافع است؟	۲۳۶
مبادلات بین‌المللی در بازار نیروی کار و سرمایه	۲۳۷
سیاست‌های تجاری	۲۳۷
محصولات راهبری	۲۳۷
خلق ارزش بهتر از بیکاری	۲۳۸
احیا و خلق مزیت اقتصادی	۲۳۸
حمایت از صنایع نوزاد و گلخانه‌ای	۲۳۸
تولید فراملیتی و چند ملیتی	۲۳۸
قیمت‌گذاری ناعادلانه	۲۳۸
شکندگی و آسیب‌پذیری اقتصاد	۲۳۹
تحریم اقتصادی	۲۴۰
اتحادیه‌های اقتصادی و سازمان‌های بین‌المللی	۲۴۰
پرسش‌های چهارگزینه‌ای فصل اول	۲۴۲
پاسخ‌نامه تشریحی فصل اول	۲۵۰

پرسش‌های چهارگزینه‌ای فصل دوم .....

پاسخ‌نامه تشریحی فصل دوم .....

فصل سوم: بازار سرمایه ۱۳۳

محل ارتباط عرضه و تقاضاکنندگان سرمایه	۱۳۳
بورس	۱۳۳
اوراق بهادار و انواع آن	۱۳۳
تأثیر بورس بر اقتصاد جامعه	۱۳۴
چگونه می‌توان در بورس سرمایه‌گذاری کرد؟	۱۳۴
پرسش‌های چهارگزینه‌ای فصل سوم	۱۳۶
پاسخ‌نامه تشریحی فصل سوم	۱۴۰

بخش سوم: توسعه اقتصادی ۱۴۳

فصل اول: رشد، توسعه و پیشرفت ۱۴۴

رشد	۱۴۴
توسعه	۱۴۵
فاصله توسعه‌نیافتگی	۱۴۶
پیشرفت	۱۴۷
پرسش‌های چهارگزینه‌ای فصل اول	۱۴۸
پاسخ‌نامه تشریحی فصل اول	۱۵۷

فصل دوم: فقر و توزیع درآمد ۱۶۱

فقر مطلق - فقر نسبی	۱۶۱
توزیع درآمد و معیار سنجش آن	۱۶۱
سیاست کاهش فقر و نابرابری	۱۶۲
پرسش‌های چهارگزینه‌ای فصل دوم	۱۶۳
پاسخ‌نامه تشریحی فصل دوم	۱۷۳
آزمون تکمیلی و دوره‌ای (۳) بخش دوم و سوم	۱۷۷
پاسخ آزمون (۳)	۱۸۸

بخش چهارم: مدیریت کلان اقتصادی ۱۸۳

فصل اول: دولت و اقتصاد ۱۸۴

نقش اقتصادی دولت	۱۸۴
منظور از دخالت دولت چیست؟	۱۸۵
سیاست‌های اقتصادی دولت	۱۸۶
اختلاف نظر اقتصاددانان	۱۸۷
پرسش‌های چهارگزینه‌ای فصل اول	۱۸۸
پاسخ‌نامه تشریحی فصل اول	۱۹۵

فصل دوم: اقتصاد ایران..... ۲۵۴

- دولت در مسیر تاریخی اقتصاد..... ۲۵۴
- تقسیم‌بندی تاریخ معاصر ایران ۲۵۴
- اقتصاد در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران ۲۵۶
- اقتصاد وسیله است نه هدف ۲۵۶
- اصل ۴۳ اقتصاد مردمی و رد سلطه بیگانگان ۲۵۶
- اصل ۴۴ محدوده فعالیت بخش‌های اقتصادی ۲۵۷
- اصل ۴۵ منابع مالی حکومت برای ایفای وظایف ۲۵۷
- اصل ۴۶، ۴۷ و ۴۹ حقوق اقتصادی شهروندان ۲۵۷
- اصل ۴۸ عدالت منطقه‌ای و استانی ۲۵۸
- اصل ۵۰ توسعه پایدار و عدالت بین نسلی ۲۵۸
- اصول ۵۱ تا ۵۵ امور مالی دولت ۲۵۸
- پرسش‌های چهارگزینه‌ای فصل دوم..... ۲۵۹
- پاسخ‌نامه تشریحی فصل دوم..... ۲۶۳

فصل سوم: اقتصاد ایران در مسیر پیشرفت ۲۶۵

- اولویت‌های اقتصادی سال ۲۶۶
- ریل‌گذاری اقتصادی ۲۶۷
- چشم‌انداز اقتصاد ۲۶۷
- اقتصاد مقاومتی، ضامن پیشرفت..... ۲۶۷
- مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی ۲۶۸
- پرسش‌های چهارگزینه‌ای فصل سوم..... ۲۷۰
- پاسخ‌نامه تشریحی فصل سوم ۲۷۳
- آزمون تکمیلی و دوره‌ای (۵) بخش چهارم و پنجم..... ۲۷۵
- پاسخ آزمون (۵)..... ۲۸۰
- آزمون جامع و دوره‌ای کل کتاب (۶) ۲۸۲
- پاسخ آزمون جامع کل کتاب (۶) ۲۸۸
- آزمون جامع و دوره‌ای کل کتاب (۷) ۲۹۲
- پاسخ آزمون جامع کل کتاب (۷)..... ۲۹۸

آشنایی با اقتصاد

فصل اول: آشنایی با اقتصاد

اقتصاد چیست؟
منابع و امکانات
مسئله اقتصادی
مسئله انتخاب
هزینه فرصت
تعریف علم اقتصاد
موضوعات علم اقتصاد
اهمیت علم اقتصاد
اقتصاد و آموزه‌های اسلامی
چند مفهوم اولیه
بازیگران و فعالان عرصه اقتصاد

فصل دوم: تولید

تولیدکنندگان
انگیزه‌های تولیدکنندگان
عوامل تولید
سازمان تولید
هزینه تولید
درآمد و سود

فصل سوم: بازار

بررسی رفتار اقتصادی مصرف‌کنندگان
بررسی رفتار اقتصادی تولیدکنندگان
تعادل و قیمت تعادلی
انواع بازار

فصل چهارم: آشنایی با شاخص‌های اقتصادی

اندازه‌گیری میزان فعالیت‌های اقتصادی در جامعه
تولید ملی و اندازه‌گیری آن
تولید ناخالص ملی و داخلی
استهلاک
درآمد ملی
محاسبه تولید کل جامعه
شاخص‌های نسبی
محاسبه به قیمت جاری و قیمت ثابت

نیازهای انسان: «نیازهای انسان» محرک فعالیت و تلاش اوست. انسان به دنبال احساس نیاز تصمیم می‌گیرد که آن نیاز را برطرف سازد و پس از رفع نیاز، احساس رضایت می‌کند.

منابع و امکانات: بیان دو نکته ضروری است:

اول: منابع و امکانات موجود در دسترس انسان **محدودند**. ذخایر معدنی با وجود فراوان بودن در کره زمین به دو دلیل محدودند:

الف) ناشناخته بودن بسیاری از این ذخایر **ب)** محدود بودن دانش فنی بشر

دوم: منابع و امکانات قابلیت مصرف متعدد دارند و با روش‌های مختلفی می‌توان از آن‌ها استفاده کرد. به عنوان مثال از زمین کشاورزی می‌توان استفاده گوناگون برد.

این دو محدودیت باعث شده که اقتصاددانان به آن «**کمیابی**» می‌گویند.

مسئله اقتصادی: ۱) نیازهای انسان، گوناگون و نامحدودند.

۲) منابع و امکانات، محدود است (کمیابی)

۳) انسان باید با بهترین روش و در بهترین محل، انتخاب بهینه‌ای را از منابع و امکانات داشته باشد.

بهترین استفاده از منابع کدام است؟

ملاک یقینی «بهترین بودن»: با استفاده از منابع بتوان بیش‌ترین میزان منافع (تولید) را به‌دست آورد و به سطح بالاتری از رفاه رسید.

مسئله انتخاب

در هر انتخابی انسان به دنبال بیش‌ترین منافع و کم‌ترین هزینه و ضرر می‌باشد. یعنی در هر انتخابی منافع و هزینه‌های آن مورد بررسی قرار می‌گیرد. در صورتی که منافع بیش‌تر از هزینه باشد انتخاب می‌کنیم، در صورتی که رفتار «عقلانی» نداشته باشیم منفعتی کم و موقتی و کوتاه‌مدت را با منافع زیاد، دائمی و بلند مدت جایگزین کرده‌ایم.

هزینه‌های فرصت: بیانگر آن چیزی است که از دست داده‌ایم.

به عنوان مثال اگر در زمین کشاورزی گندم بکاریم منافع کاشتن توت‌فرنگی یا جو یا هر محصول دیگر را از دست داده‌ایم.

اقتصاددانان به این هزینه مهم «هزینه فرصت» می‌گویند. که در برخی از محاسبات، هزینه فایده لحاظ نمی‌شود.

تعریف علم اقتصاد

«اقتصاد» علمی است که انتخاب بشر را به صورت رابطه‌ای بین منابع و عوامل تولید کمیاب که (موارد استفاده مختلف دارند) و نیازهای مادی نامحدود را مطالعه می‌کند، و با ارائه بهترین انتخاب‌ها، رفتارهای فردی و جمعی انسان را مدیریت می‌کند. هدف علم اقتصاد، راهنمایی انسان برای بهترین انتخاب و به‌کارگیری بهترین روش به منظور استفاده از منابع و امکانات خویش است.

موضوعات علم اقتصاد

در هر یک از علوم بشری، دانشمندان با استفاده از روش‌ها و آزمایش‌های مرتبط و مناسب درباره‌ی موضوعات و مسائل خاصی مطالعه می‌کند. در علوم اقتصادی مسائلی مانند تولید، مصرف، تجارت، قیمت، رشد و توسعه، فقر و ... مورد بررسی قرار می‌گیرد. دانش اقتصاد با دقت درباره‌ی انواع منافع و هزینه‌ها کمک می‌کنند تا انسان‌ها و سازمان‌ها و جوامع مختلف در استفاده از امکانات بهترین انتخاب را داشته باشند. نتیجه‌ی این تلاش فکری، پدید آمدن «اندیشه اقتصادی» است.

اقتصاد و آموزه‌های اسلامی

از ویژگی‌های مهم اسلام این است که عبادت را صرفاً به رابطه فرد با خدا محدود نمی‌کند و به همه ارتباطات و پیوندهای افراد با یکدیگر (روابط اقتصادی) رنگ عبادت می‌دهد. اسلام در دسترس نبودن معاش را خطری بزرگ برای اعتقادات انسان می‌داند. فردی که برای ارتقای سطح زندگی خانواده یا هموعانش تلاش می‌کند مانند کسی است که در راه خدا جهاد می‌کند، شایسته تقدیر می‌باشد. یکی از علت‌های توجه اسلام به اقتصاد اهمیت روزافزون مسائل اقتصادی در اجتماع و حیات جمعی انسان‌ها و تأثیر عوامل اقتصادی بر جنبه‌های مختلف اعم از اجتماعی، سیاسی و فرهنگی است. جامعه اسلامی برای حفظ هویت و استقلال سیاسی و فرهنگی خود باید به رشد و پیشرفت اقتصادی به مثابه یکی از مهم‌ترین ابزارها توجه کند.

چند مفهوم اولیه در اقتصاد

کالا: شیئی با ارزش اقتصادی و بازاری است که برای تأمین بعضی از نیازهای انسان تولید می‌شود. اشیایی که در بازار خرید و فروش نمی‌شوند، کالا به شمار نمی‌آیند.

خدمات: آنچه انسان در مقابل پول خریداری می‌کند و به وسیله آن قسمتی از نیازهایش را برطرف می‌کند و غیرملموس و غیر فیزیکی است «خدمات» نام دارند. مانند خدمات معلمان، پزشکان، مشاوران حقوقی، مشاوران خانواده و آموزش.

انواع کالاها

۱- کالاهای مصرفی: کالایی که توسط مصرف‌کنندگان نهایی خریداری شده و به مصرف می‌رسد که انواع گوناگونی دارد:
الف) کالاهای با دوام: مثل یخچال، اتومبیل و ... این گونه کالاها خودشان به مصرف نمی‌رسند بلکه خدمات حاصل از آنها مورد استفاده قرار می‌گیرد. کالاهای با دوامی که در فرآیند تولید به کار گرفته می‌شود را کالاهای سرمایه‌داری می‌گویند.
ب) مصرفی بی‌دوام: مثل کبریت، نان و ...

۲- کالاهای واسطه‌ای: کالاهایی که تولیدکنندگان برای ادامه فرآیند تولید و تبدیل آنها به کالاهای مختلف استفاده می‌کنند. مثل مواد اولیه. به عنوان مثال گوجه‌فرنگی برای خانواده‌ها کالای مصرفی ولی برای کارخانه رب‌سازی، کالای واسطه‌ای تلقی می‌شود.

۳- کالاهای سرمایه‌ای: به کالای با دوامی که در فرآیند تولید به کار گرفته شود مثل یخچال در منزل **کالای مصرفی** **بادوام** ولی در بستنی فروشی، **کالای سرمایه‌ای** است.

بعضی از کالاهای سرمایه‌ای، ایجاد ارزش افزوده می‌کنند مانند تراکتور و ماشین نساجی.

۴- کالاهای ضروری و تجملی: کالای ضروری برای تأمین نیازهای اولیه به کار گرفته می‌شوند مثل غذا، پوشاک و . . .

در صورتی که قیمت کالا در نوسان باشد ولی میزان تقاضای آن ثابت باشد؛ اصطلاحاً **کالای ضروری** است مثل (نمک، دارو و . . .) لذا لوکس یا ضروری بودن کالا در جوامع مختلف و افراد مختلف، **متفاوت** است ولی اگر در اثر نوسان قیمت میزان تقاضا تغییر کند کالا را لوکس و تجملی می‌نامند مثل فرش‌های گران‌قیمت.

بازیگران و فعالان عرصه اقتصادی

- ۱ بازیگران خرد:** مثل افراد، خانوارها، شرکت‌ها که در تولید یا مصرف محصولات و مبادله با یکدیگر نقش دارند.
- ۲ بازیگران کلان:** شامل «**دولت**» می‌باشد که وظیفه ایجاد نظم، انضباط و نظارت بر عملکرد اقتصادی بنگاه‌ها دارد. تأمین نیازهای عمومی مثل (دفاع نظامی) به عهده دولت می‌باشد.
- ۳ مؤسسات بین‌المللی:** مثل بانک جهانی، مؤسسات مالی بین‌المللی و . . . که به کمک آن‌ها روابط اقتصادی بین کشورها رونق می‌گیرد و حقوق تمام طرف‌های درگیر تجارت جهانی رعایت می‌شود.

۱. کدام گزینه مبین پاسخ درست و کامل پرسش‌های زیر است؟

الف) در رابطه با «واقعیت» کدام مورد **نادرست** است؟

ب) اگر جامعه‌ای به دنبال حفظ استقلال سیاسی و فرهنگی خود است باید به «...» به مثابه یکی از مهم‌ترین ابزارها در این مسیر توجه کند.

ج) نیازهای انسان از چه طریقی برطرف می‌شود؟

۱) الف - نیازهای انسان «نامحدود» است. ب - استفاده گسترده از منابع و امکانات اقتصادی ج - کسب ثروت و استفاده از آن

۲) الف - به یقین «ملاک بهترین بودن» آن نیست که انسان با استفاده از منابع و امکانات بتواند سطح بالاتری از «رفاه» یا بیش‌ترین میزان را از «تولید» به‌دست آورد. ب - رشد و پیشرفت اقتصادی ج - مصرف محصولات و دریافت خدمات

۳) الف - منابع و امکانات موجود «محدود» است ب - استفاده از «تکنولوژی مدرن» و گسترش ارتباط علمی و فنی خود با ممالک پیشرفته جهان ج - فقط در اشیای فیزیکی خلاصه نمی‌شود.

۴) الف - منابع و امکانات محدود قادر به رفع نیازهای «نامحدود» انسان نیستند، لذا انسان ابتدا باید به آن گروه از نیازهای خود که اولویت بیش‌تری دارند بپردازند. ب - سرمایه‌گذاری‌های عظیم برای تأسیس «نهادهای فرهنگی» در جامعه ج - کسب سود و پس‌انداز کردن آن

۲. پاسخ درست و کامل پرسش‌های زیر در کدام «گزینه» مطرح شده است؟

الف) کدام یک محرک انسان برای فعالیت‌های اقتصادی است؟

ب) منبع رفع نیازهای انسان کدام است؟

ج) چرا انسان قادر به بهره‌برداری کامل از منابع و امکانات نیست؟

۱) الف - نیازهای انسان ب - منابع و امکانات موجود در طبیعت ج - محدود بودن دانش فنی

۲) الف - نیازهای معنوی ب - تکنولوژی ج - متنوع بودن نیازها

۳) الف - رسیدن به رفاه اقتصادی ب - مدیریت و سرمایه فنی ج - سیری‌ناپذیری خواسته‌ها

۴) الف - احساس رضایت‌مندی ب - زمین و سرمایه انسانی ج - قابلیت مصرف متعدد منابع

۳. از نقطه نظر اقتصادی، ..... است.

۱) امکانات انسان نامحدود ۲) مشکلات اقتصادی محدود ۳) خواسته‌های انسان نامحدود ۴) نیازهای انسان محدود

۴. در صورت عدم تناسب لازم بین منابع موجود و نیازها کدام تصمیم عقلانی است؟

۱) حذف نیازها

۲) توسعه منابع به حد لازم و دلخواه

۳) محدود کردن خواسته‌ها

۴) انتخاب و تعیین اولویت

۵. خداوند انسان را به گونه‌ای آفریده است که به حکم فطرت و سرشت خود در هر انتخابی به دنبال:

۱) بیش‌ترین منافع و کم‌ترین هزینه و ضرر هستند.

۲) کم‌ترین منافع و بیش‌ترین هزینه هستند.

۳) اغلب به هنگام انتخاب در مورد هزینه - فایده اشتباه می‌کنند.

۴) صرفه‌جویی منابع و حذف خواسته‌ها دارند.

۶. بهترین روش استفاده از منابع و امکانات چیست؟

۱) استفاده نامحدود از منابع

۲) توسعه منابع به حد دلخواه برای پاسخگویی به همه نیازها

۳) ارتقا به سطح بالاتری از تولید و رفاه

۴) صرفه‌جویی در هزینه‌ها و حذف خواسته‌ها

۷. نامحدود بودن نیازها و محدودیت منابع و امکانات، وضعیتی را ایجاد می‌کند که اقتصاددانان به آن ..... می‌گویند.

۱) هزینه فرصت

۲) انتخاب

۳) کمیابی

۴) استفاده بهینه

۸. در کدام علوم، دانشمندان با استفاده از روش‌ها و آزمایش‌های مرتبط و مناسب دربارهٔ موضوعات و مسائل خاصی مطالعه می‌کنند؟

(۱) علوم طبیعی (۲) علوم ریاضی (۳) علوم انسانی (۴) علوم بشری

۹. چه زمانی انسان‌ها «عقلانی» رفتار نمی‌کنند؟

- (۱) منفعت زیاد و کوتاه مدت را جایگزین منافع زیاد و میان مدت بکند.
- (۲) منفعت کم موقتی و کوتاه مدت را با منافع زیاد، دائمی و بلند مدت جایگزین کنند.
- (۳) منفعت زیاد، دائمی و بلند مدت را جایگزین منافع کم ولی دائمی و کوتاه مدت بکند.
- (۴) در روش انتخاب (هزینه - فایده) دچار اشتباه شوند.

۱۰. تصمیماتی که انسان دربارهٔ مسائل اقتصادی می‌گیرد عمدتاً ریشه در چه موردی دارد؟

- (۱) منابع و امکاناتی که در اختیار دارد.
- (۲) میزان پیشرفت اقتصادی
- (۳) نیازها و خواسته‌های نامحدود
- (۴) منفعتی که در بلند مدت بدست خواهد آورد.

۱۱. کدام گزینه مبین پاسخ درست پرسش‌های زیر است؟

الف) بین وضعیت اقتصادی و استقلال فرهنگی - سیاسی جامعه چه ارتباطی وجود دارد؟

- ب) فرض کنید یک پزشک با حضور در مطب و معاینه بیماران در هر ساعت ۲۰۰/۰۰۰ ریال درآمد کسب کند. در صورتی که مطب را ۲ ساعت تعطیل کند و به سینما برود هزینه‌ی فرصت سینما رفتن برای پزشک مربوطه چقدر است؟
- ج) «.....» همانند کسی است که در راه خدا جهاد می‌کند، شایستهٔ تقدیر است.

(۱) الف - ارتباط مستقیم وجود دارد، زیرا کشوری که وضع اقتصادی نابسامانی دارد، آسیب‌پذیر است و به شدت تحت تأثیر فرهنگ‌های مهاجم قرار می‌گیرد. ب - ۴۰۰ / ۰۰۰ ریال ج - فردی که برای ارتقاء سطح زندگی خانواده‌اش می‌کوشد.

(۲) الف - ارتباطی وجود ندارد، زیرا جامعه‌ای به دنبال حفظ استقلال فرهنگی سیاسی است باید سرمایه‌گذاری‌های عظیمی در زمینهٔ نهادهای فرهنگی انجام دهد. ب - ۲۰۰ / ۰۰۰ ریال ج - کسی که منافع اجتماعی جامعهٔ خود را بر منافع انفرادی و خانوادگی ترجیح می‌دهد.

(۳) الف - ارتباط مستقیم وجود دارد، زیرا کشوری که وضع اقتصادی نامطلوبی دارد، در زمینه‌های فرهنگی نیز آسیب‌پذیر خواهد بود. ب - ۴۰۰ / ۰۰۰ ریال ج - شخصی که فقیران و بیچارگان را اطعام می‌کند و هر چند آن‌چنان «دارا و غنی» نیست.

(۴) ارتباطی وجود ندارد، زیرا اگر جامعه‌ای به دنبال حفظ استقلال فرهنگی - سیاسی است باید سرمایه‌گذاری‌های عظیمی در زمینهٔ نهادهای فرهنگی انجام دهد. ب - ۲۰۰ / ۰۰۰ ریال ج - آن‌که عبادت و راز و نیازش با خدای وی را از دل بستن به دنیا و اسیر شدن به مادیات رها کرده است.

۱۲. اگر شما ده میلیون تومان از پول خود را در بورس سرمایه‌گذاری کنید: هزینه‌های فرصت سرمایه‌گذاری شما در بورس برابر است با:

- (۱) ۱۰ میلیون تومان
- (۲) میزان بهره‌ای که بانک‌ها به سپرده‌های بلند مدت پرداخت می‌کنند
- (۳) سود حاصل از ده میلیون تومان
- (۴) بهترین بازدهی که ده میلیون در سایر فعالیت‌ها می‌تواند داشته باشد.

۱۳. پاسخ درست و کامل پرسش‌های زیر در کدام گزینه مشخص شده است؟

الف) تعریف (.....) دقیقاً در بر گیرندهٔ سه نکتهٔ مهمی است که عبارتند از (نامحدود بودن نیازها) «محدود بودن منابع» و «قابلیت مصارف متعدد منابع»

ب) «.....» راهنمایی انسان برای انجام «بهترین انتخاب» و به‌کارگیری بهترین روش جهت استفاده از منافع و امکانات خویش است.

ج) انسان‌ها، سازمان‌ها و کشورها در استفاده از منابع و امکاناتشان بهترین‌ها را انتخاب می‌کنند نتیجه این تلاش فکری پدید آمدن «.....» است.

(۱) الف - مکاتب اقتصادی ب - هدف علم اقتصاد ج - اندیشه‌ی اقتصادی

(۲) الف - مدیریت منابع انسانی ب - اهمیت علم اقتصاد ج - مکاتب مختلف اقتصادی

(۳) الف - علم اقتصاد ب - هدف علم اقتصاد ج - اندیشهٔ اقتصادی

(۴) الف - علم اقتصاد ب - اندیشهٔ اقتصادی ج - بهترین انتخاب - یافتن بهترین راه

۱۴. اگر در زمینی گندم بکاریم ۲۰۰۰ ریال محصول می‌دهد، و اگر جو بکاریم ۱۹۹۹ ریال محصول می‌دهد. در صورتی که اقدام

به کشت گندم کنیم، هزینه‌های فرصت از دست رفته چند ریال است؟

(۱) ۲۰۰۰ (۲) ۱۹۹۹ (۳) ۱ (۴) ۲۰۰۱

۱۵. تعریف زیر مربوط به کدام گزینه است؟

«مطالعه روش انتخاب و استفاده انسان و جامعه از منابعی است که طبیعت و نسل‌های گذشته در اختیار او قرار داده است.»

(۱) علم اقتصاد (۲) اقتصاد خرد (۳) اقتصاد کلان (۴) اقتصاد اثباتی

۱۶. از ویژگی‌های مهم اسلام این است که:

(۱) عبادت را صرفاً به رابطه فرد با خدا محدود می‌کند.

(۲) اهمیت یکسانی به دنیا و آخرت می‌دهد.

(۳) به مسائل دنیوی و مادی توجهی ندارد.

(۴) عبادت را صرفاً به رابطه فرد با خدا محدود نمی‌کند و به همه ارتباطات و پیوندهای افراد با یکدیگر (روابط اقتصادی) رنگ عبادت می‌دهد.

۱۷. کدام گزینه درباره کالاهای زیر به ترتیب، درست است؟

- فریزری که در خانه مورد استفاده قرار می‌گیرد.

- پرتقالی که برای تهیه آب میوه توسط کارخانه خریداری می‌شود.

- موتور اتومبیل

- ورقه‌های فولادی تولید شده‌ای که کارخانه خودروسازی خریداری می‌کند.

(۱) مصرفی - مصرفی - واسطه‌ای - سرمایه‌ای

(۲) واسطه‌ای - مصرفی - مصرفی - واسطه‌ای - سرمایه‌ای

(۳) با دوام - واسطه‌ای - واسطه‌ای - واسطه‌ای

(۴) با دوام - مصرفی - بادوام - واسطه‌ای

۱۸. به ترتیب بازیگران خرد و کلان اقتصادی کدامند؟

(۱) خانوارها، شرکت‌ها و مؤسسات غیر انتفاعی - دولت

(۲) دولت - شرکت و مؤسسات انتفاعی

(۳) مؤسسات انتفاعی - مؤسسات غیر انتفاعی

(۴) سازمان‌های اقتصادی بین‌المللی - دولت

۱۹. کدام کالا به عنوان کالای واسطه‌ای محسوب می‌شود؟

(۱) ابزارآلات (۲) ساختمان (۳) ماشین‌آلات (۴) قطعات

(سراسری ۷۲)

۲۰. کمپایی از نقطه نظر اقتصادی بدین معناست که میزان ..... و امکانات برای پاسخگویی به نیازهای ..... بشر

(سراسری ۷۴)

محدود است.

(۱) توانایی - محدود (۲) توانایی - نامحدود (۳) عدم توانایی - محدود (۴) عدم توانایی - نامحدود

(سراسری ۷۹)

۲۱. کالاهایی که به تنهایی و به خودی خود قابل استفاده نیستند، کالاهای ..... نام دارند.

(۱) سرمایه‌ای (۲) غیراقتصادی (۳) مصرفی (۴) واسطه‌ای

(سراسری ۸۴)

۲۲. اگر بپذیریم که انسان موجودی است کمال‌جو، مرتفع شدن قسمتی از احتیاجاتش منجر به ..... در او می‌شود.

(۱) شکل‌گیری نیازهای جدید (۲) به‌وجود آمدن احساس بی‌نیازی و رضایت

(۳) شکل‌گیری عطش کم‌تر برای رفع نیازهای جدید (۴) گذشت از نیازهای تازه شکل یافته و حذف آن‌ها

(سراسری ۸۵)

۲۳. بهترین روش استفاده از منابع و امکانات کدام است؟

(۱) به کارگیری منابع و امکانات موجود در حد رفع نیازهای داخلی جامعه

(۲) استفاده کمتر از آن‌ها به استناد این‌که منابع به آیندگان تعلق دارد

(۳) کسب بیش‌ترین «میزان تولید» از منابع موجود و فراهم ساختن سطح بالاتری از رفاه انسان

(۴) استفاده از آن‌ها برای «نیازهای نامحدود مادی» جامعه که در نتیجه منجر به تأمین رفاه عمومی خواهد شد.

۲۴. کدام زمینی را به کشت «پنبه» اختصاص دهیم، عملاً از گندمی که می‌توانستیم از آن برداشت کنیم صرف‌نظر کرده‌ایم، یا اگر پولمان را به خرید «لباس و سایر ملزومات» اختصاص دهیم از خرید «کتاب» و نفعی که از آن می‌توانستیم ببریم محروم شده‌ایم. در این رابطه، کدام یک «هزینه فرصت از دست رفته» تلقی می‌شود؟ (سراسری ۸۸)
- (۱) «خرید لباس» که نیازی به خرید آن نبوده است.
 (۲) «میزان پنبه» که از آن استفاده لازم را نبرده‌ایم.
 (۳) «میزان محصول گندم» که از آن صرف‌نظر کرده‌ایم.
 (۴) «سایر ملزومات» که غالب آن‌ها اضافه و غیرقابل استفاده بوده است.
۲۵. در صورت عدم تناسب لازم بین منابع موجود و نیازها، کدام تصمیم اقتصادی است؟ (آزاد ۸۴)
- (۱) انتخاب
 (۲) حذف خواسته‌ها
 (۳) توسعه منابع به حد لازم و دلخواه
 (۴) حذف مد
۲۶. علم اقتصاد به مطالعه، تخصیص بهینه منابع مادی و انسانی بین کدام دسته از نیازها و هدف‌ها می‌پردازد؟ (آزاد ۷۷)
- (۱) اجتماعی
 (۲) اساسی
 (۳) رقیب
 (۴) معیشتی
۲۷. عبارت نادرست در مورد خدمات کدام است؟ (آزاد ۷۸)
- (۱) فاقد نتیجه مجسم و ملموس است.
 (۲) دارای مشارکت مستقیم در امر تولید است.
 (۳) قابل معاوضه با یک شیء عینی است.
 (۴) از علل ابتدایی منشاء مالکیت است.
۲۸. کدام مورد در عرصه اقتصاد به عنوان موضوعی نامحدود مورد بررسی قرار می‌گیرد؟ (آزاد ۷۹)
- (۱) امکانات
 (۲) ثروت
 (۳) خواسته‌ها
 (۴) کالاهای مصرفی
۲۹. خواسته‌های مادی هر انسانی ..... (آزاد ۸۰)
- (۱) نامحدود است.
 (۲) تأمین همه آن‌ها ممکن است.
 (۳) متمایز از خواسته‌های دیگران است.
 (۴) تأمین آن‌ها به گونه‌ای مشابه با دیگران امکان‌پذیر است.
۳۰. در اختصاص دادن امکانات به برآوردن خواسته‌ها، محور توجه اختصاص دهنده کدام است؟ (آزاد ۸۱)
- (۱) نفع خود
 (۲) رفع نیازهای بیشتر
 (۳) بهره‌مندی دیگران
 (۴) احساس رضایت خاطر
۳۱. بررسی «چه موردی» منجر به مصرف خاص منابع و امکانات در دسترس با قابلیت مصارف متعدد می‌گردد؟ (آزاد ۸۴)
- (۱) دانش فنی
 (۲) کالاهای ضروری
 (۳) هزینه فرصت
 (۴) کالاهای نهایی
۳۲. دستیابی به بیش‌ترین میزان تولید و فراهم ساختن سطح بالاتری از رفاه برای انسان، ملاک سنجش چیست؟ (آزاد ۸۵)
- (۱) مصرف هر چه بیشتر
 (۲) تأمین رفاه زیاد و رفع نیازهای تجملی
 (۳) رفع نیازهای نامحدود انسان
 (۴) بهترین روش استفاده از منابع و امکانات
۳۳. ورق‌های فولادی تولید شده‌ای که کارخانه اتومبیل‌سازی خریداری می‌کند «چه نوع کالایی» است؟ (آزاد ۸۵)
- (۱) واسطه‌ای
 (۲) مصرفی
 (۳) ضروری
 (۴) تنهایی
۳۴. شرط استفاده از منابع و امکانات دارای قابلیت مصارف متعدد، چشم‌پوشی از چه نوع هزینه‌ای است؟ (آزاد ۸۶)
- (۱) فرصت
 (۲) تولید
 (۳) تجارت
 (۴) استهلاک
۳۵. محرک فعالیت‌ها و تلاش‌های اقتصادی انسان چیست؟ (آزاد ۸۷)
- (۱) تصمیم‌گیری و انتخاب
 (۲) نیازهای مادی
 (۳) منابع و امکانات موجود
 (۴) قابلیت مصارف متعدد منابع
۳۶. چه نوع «هزینه‌ای» در تصمیم‌گیری نسبت به کاربردهای گوناگون منابع در دسترس انسان و انتخاب روش معین برای آن، کم‌ترین مورد توجه قرار می‌گیرد؟ (آزاد ۸۸)
- (۱) تولید
 (۲) فرصت
 (۳) سرمایه‌ای
 (۴) تجارت
۳۷. تصمیم‌گیری درست، نسبت به قابلیت مصارف متعدد منابع، به صرف‌نظر کردن از کدام گزینه می‌انجامد؟ (آزاد ۹۱)
- (۱) سطح رفاه بالاتر
 (۲) میزان هزینه فرصت بیشتر
 (۳) سطح دانش فنی بالاتر
 (۴) رفع نیازهای دارای اولویت بیشتر

پاسخ نامه تشریحی

۱. الف) نادرست است، ملاک بهترین بودن این است با استفاده از این منابع بتوان بیشترین میزان تولید را به دست آورد.
 ب) جوامع برای حفظ هویت و استقلال سیاسی و فرهنگی باید به رشد و پیشرفت اقتصادی به مثابه مهم‌ترین ابزارها در این مسیر توجه کنند.
- ج) مصرف محصولات و دریافت خدمات توأم با نیازهای انسان را برطرف می‌کنند.
۲. الف) نیازهای محرک فعالیت و تلاش اوست.
 ب) منابع و امکانات موجود در طبیعت
 ج) محدودیت دانش فنی بشر باعث می‌شود که انسان قادر به بهره‌برداری از تمام منابع نباشد.
۳. نیازها و خواسته‌های انسان نامحدودند
۴. حذف نیازها کار عقلانی نیست و از طرفی افزایش منابع و امکانات به حد دلخواه امکان‌پذیر نیست لذا باید، از بین نیازها اولویت را به نیازهای ضروری دارد و انتخاب اصلح انجام داد.
۵. انسان‌ها در هر انتخابی به دنبال بیشترین منافع و کمترین هزینه و ضرر هستند.
۶. ارتقا «به سطح بالاتری از تولید و رفاه ملاک بهترین بودن» است.
۷. نامحدود بودن نیازها و محدود بودن منابع باعث شده **مسئله کمیابی** مطرح شود. لذا علم اقتصاد رابطه بین منابع و عوامل کمیاب و نیازهای مادی نامحدود را بررسی می‌کند.
۸. در تمام علوم بشری، دانشمندان با استفاده از آزمایش‌های مرتبط درباره موضوعات خاصی مطالعه می‌کنند.
۹. منفعتی کم، موفق و کوتاه مدت را جایگزین منافع زیاد، دائمی و بلند مدت کند.
۱۰. نیازها و خواسته‌های نامحدود
۱۱. الف) بین وضعیت اقتصادی و استقلال فرهنگی و سیاسی **رابطه مستقیم** برقرار است.
 ب) $400/000$ ریال هزینه فرصت از دست رفته پزشک است.
 ج) فردی که برای ارتقا زندگی خانواده‌اش تلاش می‌کند همانند کسی است که در راه خدا جهاد می‌کند شایسته تقدیر است.
۱۲. بهترین بازدهی که ده میلیون تومان می‌توانست در سایر فعالیت‌ها به شما برساند هزینه فرصت از دست رفته می‌باشد.
۱۳. الف) تعریف علم اقتصاد
 ب) هدف علم اقتصاد
 ج) انسان‌ها و سازمان‌ها و همچنین کشورها در استفاده از منابع و امکانات‌شان مهم‌ترین را انتخاب می‌کنند که نتیجه این تلاش فکری پدید آمدن «اندیشه اقتصادی» است.
۱۴. زمانی که در زمین مربوطه گندم می‌کاریم، هزینه فرصت ارزش محصول جوی را از دست داده‌ایم.
۱۵. تعریف دقیق علم اقتصاد است.

- ۴.۱۶ در اسلام عبادت را صرفاً به رابطه فرد ناخدا محدود نمی‌کند و به همه ارتباطات و پیوندهای افراد با یکدیگر توجه دارد.
- ۳.۱۷ فریزر ← کالاهای مصرفی بادوام
پرتقال ← برای کارخانه آب‌میوه‌گیری ← کالای واسطه‌ای
موتور اتومبیل ← کالای واسطه‌ای
ورقه فولاد ← کالای واسطه‌ای
- ۱.۱۸ خانواده‌ها - شرکت‌ها و مؤسسات غیرانتفاعی ← بازیگران خرد هستند.
دولت و مؤسسات بین‌المللی ← بازیگران کلان هستند.
- ۴.۱۹ تولیدکنندگان در تولید خود محتاج قطعاتی هستند که از تولیدکنندگان دیگر می‌گیرند (آینه بغل خودرو)، ولی ابزارآلات، ساختمان، ماشین‌آلات و... کالاهای سرمایه‌ای می‌باشند که برای تولید کالا بارها و بارها از آن‌ها استفاده می‌کنند.
- ۲.۲۰ کمیابی یعنی: توانایی و امکانات بشر محدود و کم است، برای پاسخ گفتن به نیازهای نامحدود انسان.
- ۴.۲۱ کالاهای واسطه‌ای گاهی بخشی از کالاهای مصرفی و نهایی می‌باشند مانند لاستیک خودرو که به تنهایی قابل استفاده برای خانواده (مصرف‌کننده نهایی) نیست.
- ۱.۲۲ انسان موجودی سیری‌ناپذیر است و با برطرف شدن هر نیاز، نیازی جدید برایش مطرح می‌شود.
- ۳.۲۳ بهترین روش استفاده از منابع و امکانات جامعه این است که بیش‌ترین تولید و بالاترین سطح رفاه به دست آید.
- ۳.۲۴ در مثال اول، «هزینه فرصت از دست رفته» گندمی است که نکاشته‌ایم و در مثال دوم، کتاب که خریداری نکرده‌ایم «هزینه فرصت» است.
- ۱.۲۵ وقتی انسان با کمبود منابع و در مقابل نیازهای فراوان (نامحدود) مواجه است، چاره‌ای جز انتخاب و کنار گذاشتن نیازهای کم‌اهمیت ندارد.
- ۲.۲۶
- ۲.۲۷ از انواع تولید (تولید کالا - تولید خدمات) می‌باشد که کالا ملموس و قابل دیدن است، ولی خدمات مجسم و فیزیکی نیست. خدمات در تولید مشارکت ندارد، بلکه خودش یک نوع تولید است.
- ۳.۲۸ در علم اقتصاد، خواسته و نیاز انسان نامحدود و میزان منابع و امکانات محدود تعریف می‌شود.
- ۳.۲۹ خواسته‌های مادی انسان نامحدود است، گروهی اساسی‌ترین نیازشان سرپناه است و گروهی دیگر غذا و ...
- ۴.۳۰ وقتی امکانات را به تولید کالاهایی اختصاص می‌دهیم، ابتدا هدفمان رفع نیازهای بیش‌تر و در نهایت احساس رضایت خاطر است.
- ۳.۳۱ وقتی منابع و امکانات در دسترس را که قابلیت مصارف متعدد دارد به مصرف خاصی می‌رسانیم، در واقع از مصارف دیگر آن صرف‌نظر کرده‌ایم که بیانگر هزینه فرصت است. به عبارتی دیگر اگر ما در این زمین ترجیح داده‌ایم گندم کشت کنیم و آن را به این مصرف خاص اختصاص داده‌ایم، هزینه فرصت را بررسی کرده‌ایم، و چون سودی که از کشت مثلاً پنبه می‌برده‌ایم کم‌تر بود، کشت گندم را انتخاب کردیم.
- ۴.۳۲ بهترین روش استفاده از منابع و امکانات روشی است که باعث دستیابی ما به بیش‌ترین تولید و بالاترین سطح رفاه شود.

- ۱ .۳۳ ورق‌های فولاد کالاهای واسطه‌ای هستند که کارخانه‌های اتومبیل‌سازی برای تولید خودرو آن را می‌خرند. واضح است خانواده‌ها (مصرف‌کنندگان نهایی) هیچ‌گاه ورق فولاد خریداری نمی‌کنند (در این صورت ورق فولاد کالای مصرفی بود).
- ۱ .۳۴ وقتی از منبع و امکاناتی که قابلیت مصارف متعدد دارد استفاده خاصی می‌کنیم، مثلاً این زمین را به کشت پنبه اختصاص می‌دهیم یا از این چرم ترجیح می‌دهیم کیف درست کنیم، بدین معناست که از مصارف دیگر آن صرف‌نظر کرده‌ایم. در مورد زمین، فرصت کاشت گندم، سبب‌زمینی و... از دست رفته است و در مورد چرم، فرصت ساخت کفش، زیرانداز چرمی و... از دست رفته است.
- ۲ .۳۵
- ۲ .۳۶ هنگامی که می‌خواهیم انتخاب کنیم: از منابع خود چه استفاده‌ای ببریم تا سودآوری آن بیش‌تر باشد، محاسبه و در نظر گرفتن «هزینه فرصت» کاری تخصصی است و به همین جهت مورد توجه همه افراد قرار نمی‌گیرد. «هزینه فرصت» مفهومی است که در اقتصاد، مورد توجه است و محاسبه می‌شود.
- ۲ .۳۷ هنگامی که انتخاب ما، درست است، در واقع، چیزی از دست نداده‌ایم؛ بنابراین هزینه فرصتی نداریم.

فصل ۲ تولید

معمولاً منابع به گونه‌ای هستند که نمی‌توانند مورد استفاده ما قرار گیرد بلکه باید با برخی اقدامات و ایجاد ارزش مصرفی و مبادلاتی به کالاها و خدمات تبدیل شود تا نیازهای ما را برطرف کند این سلسله اقدامات را «تولید» گویند.

تولیدکنندگان

- ۱ تولیدات کشاورزی:** انسان، محصولات آماده طبیعت را مستقیماً برداشت می‌کند بدون این‌که کاری روی آن انجام دهد مثل بهره‌برداری از علف مراتع، چوب جنگل‌ها، معادن، ماهی دریا، و این اقدامات باعث مالکیت فرد می‌شود. (حیازت)
- ۲ تولیدات صنعتی:** از ترکیب و تبدیل مواد حبابز شده با محصولات به‌دست آمده از احیای منابع طبیعی و ایجاد ارزش مصرفی یا مبادلاتی به‌دست می‌آید. مثل صنایع غذایی، پوشاک، پتروشیمی و ...
- ۳ تولید خدمات:** این محصولات، محسوس و قابل لمس نیستند (محصولات نرم).

انگیزه تولیدکنندگان: انگیزه اصلی تولیدکنندگان، تأمین منافع شخصی است البته خدمت به هم‌نوع نیز بخشی از انگیزه‌های تولیدکنندگان می‌باشد.

مجموعه‌ای از انگیزه‌های شخصی مثل درآمد و انگیزه‌های انسانی و ملی در تداوم و توسعه تولید دخیل است. مؤسسات اقتصادی براساس انگیزه‌های خود به دو دسته **انتفاعی** و **غیرانتفاعی** تقسیم می‌شوند.

عوامل تولید: (زهاده تولید) شامل سه دسته است:

- ۱ منابع طبیعی:** اقتصاددانان از آن تحت عنوان زمین نام می‌برند.
- ۲ سرمایه:** انسان برای بهره‌برداری از منابع طبیعی علاوه بر کار به سرمایه نیاز دارد. مثل سرمایه فیزیکی (ابزار، تجهیزات و ماشین‌آلات) **سرمایه مالی** (پولی که به‌صورت منابع مالی وارد تولید می‌شود). **سرمایه فیزیکی** مثل تراکتور برای کشاورزی و کامیون برای شرکت حمل و نقل کالاهای سرمایه‌ای ایجاد ارزش افزوده می‌کند. سرمایه فیزیکی در واقع حاصل کار گذشته انسان‌ها است.
- ۳ نیروی انسانی:** مهم‌ترین نقش را در جریان تولید دارد که شامل سه دسته است: **ندارد** بلکه با تبدیل به عوامل تولید دیگر به تولید کمک می‌کنند.

۱ نیروی کار ساده ← کارگر ساده

۲ کارفرما ← صاحب کسب و کار و محصول

۳ مدیر ← متخصص و کارآفرین. در برخی موارد به متخصصان (سرمایه انسانی) گفته می‌شود.

نیروی انسانی شامل ساده - نیمه ماهر و ماهر می‌باشد.

نیروی انسانی وظیفه ترکیب سایر عوامل تولید را به عهده دارد.

سازمان تولید: «سازمان تولید» جایگاه و نقش هر یک از عوامل تولید را مشخص می‌کند.

سازمان تولیدی به دو صورت اداره می‌شوند:

الف) مشارکتی: در این واحدها همه عوامل تولید صاحب محصول هستند و همگی در فرآیند تولید نقش دارند و محصول یا ارزش محصول را به طور مساوی یا نسبتی بین خود تقسیم می‌کنند. مثل سازمان‌ها و شرکت‌های تعاونی و سهامی.

ب) خصوصی: مالکیت کسب و کار تولیدی متعلق به یک نفر است، مثلاً صاحب سرمایه یا زمین به تنهایی مسئولیت تولید را عهده‌دار می‌شود (خطر ریسک) و هزینه‌های تولید بر عهده صاحب تولید است و عوامل دیگر دستمزد یا اجاره دریافت می‌کنند. مثل شرکت‌های شخصی

به‌طور کلی انواع سازمان‌های تولیدی شامل تعاونی، خصوصی، سهامی خاص و سهامی عام می‌شوند.

هزینه‌های تولید

مبالغی را که تولیدکنندگان برای تولید صرف می‌کنند «هزینه‌های مستقیم تولید» می‌نامند:

۱ اجاره محلی برای تولید کالا و خدمات

۲ خرید یا اجاره ماشین‌آلات و ابزارها و سرمایه فیزیکی

۳ خرید مواد اولیه

۴ پرداخت دستمزد به کارگران و کارمندان مورد نیاز

در اقتصاد اسلامی عوامل انسانی هم می‌تواند «صاحب تولید» باشد و یا این‌که دستمزد بگیرد، و در سود و زیان شریک نشود. به عبارت دیگر؛ به علت اهمیت نیروی انسانی، دو انتخاب دارد.

صاحب سرمایه مالی به صورت قرض‌الحسنه در تولید مشارکت دارد و به عنوان صاحب کار در سود و زیان شریک می‌شود.

صاحب سرمایه مالی (پول) نمی‌تواند مانند سرمایه فیزیکی (تراکتور) اجاره بگیرد چون «ربا» در اسلام حرام است.

درآمد و سود

درآمد: تولیدکننده با فروش محصول خود درآمد به دست می‌آورد.

سود $\Rightarrow$ هزینه تولید $>$ درآمد (۱)

نقطه سر به سر $\Rightarrow$ هزینه تولید = درآمد (۲)

ضرر $\Rightarrow$ هزینه تولید $<$ درآمد (۳)

کل محصول $\times$ قیمت = درآمد : روش محاسبه درآمد

هزینه‌های مستقیم - درآمد = سود حسابداری

بعضی از تولیدکنندگان، خود صاحب ابزار تولید یا کارگاه هستند و یا خود در مؤسسه تولیدی کار می‌کنند این افراد ظاهراً هزینه‌ای پرداخت نمی‌کنند ولی برای خرید ابزار تولید یا کارگاه قبلاً پول پرداخت کرده‌اند، لذا می‌توانست مغازه یا ابزار تولید خود را به فرد دیگری اجاره بدهد و از این طریق کسب درآمد کند.

اقتصاددانان این هزینه غیر مستقیم را (هزینه فرصت) می‌نامند به عبارت دیگر «هزینه تولید» شامل «هزینه‌های مستقیم» و «هزینه‌های فرصت» است.

هزینه‌های مستقیم و غیرمستقیم - درآمد = سود اقتصادی (سود ویژه)

تولیدکنندگان سعی می‌کنند با افزایش درآمد و کاهش هزینه‌های جلوی ضرر خود را بگیرند. هم‌چنین با کشف بازار مناسب برای محصولات خود و قیمت مناسب می‌توانند میزان درآمد خود را افزایش دهند.